

Сталинска соколнууд! Галзуу дайсаниие газарта ба агаарта галдан хүнөөгты!

Бүхы ороонуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бүрхит-Монгол ҮНЭН

№ 167 (4287)
1943 оной
АВГУСТЫН
15

ВКП(б)-гэй Областной Комитедэй,
ВМАСР-эй Верховно Советдэй ба
ВМКП(б)-гэй Улаан-Удын ГК-гэй орган

воскресенье
Сав 20 минута

СТАЛИНСКА АВИАЦИИН АЛДАР СОЛО УЛАМ ХҮГЖЭГ!

Мүнөөдэр советскэ арад Сталинска авиациин үдэрэ тэмдэглэжэнь. Энэ үдэрэ манай авиациин болбол сэдэргэ дайнай шэрүүн хатуу абсадаан соогуур гурбадхана угтаа, немецко-фашистка бээр нохосууды лама сохино байһанад дүнхэхэ болжо. Советскэ ороной бүхы эсэргэжэ хүсэвчүүдтэй хамта манай агаарай-сэрэгтэй флот хүн түрэлхитэнэй гүүхэдэ үзэгдөөгүй аймахтар эхэ тусалдаануудта хабаадылса шэн габьгай ба геронимын толгоомо байһан үлмгэр мшээнүүды харуулма байна. Солон түргэн жэгүүртэй советскэ самолётууд фашистка танк ба авиациин үнхэн габьгай болгор ноюулан нисуулма, немецкэ дайсан сэрэгүүды худан хэршэжэ, дайснай атагалы, хэргэ зэмьсн ба хаалта боолтоонууды хэмжэ сохино бомбодоно хэршэжэ үндэр эхэ бол адргэ дэлхэй дүүрэн суурхуулан хүгжүүлжэ байха юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үндэр манай агаарай флот дайсаниие үрүдүүлэн айлагдаг түр жэбхаганта хүсэн болжо өрсэ. Манай орон Улаан Армидаа шэн шэнэ гүүхэдэ ба улам хүсэтэй дайшалгы машинууды үгээ байха. Агаарай-сэрэгтэй флотой эргэн слонационийна советскэ агаарай ноюу баатар хүбүүдээр ургэн үргэмжэ байха юм.

Немецко-фашистка булмтаргашад хэжэ байгаа гүүхэдэ сүүлхитэн дайнай түвхэ домогто манай сталинска полонууд нилээдгүй олон нэгэ бэрлүүлма хууданууды бэшэн байна. Энэ эрмэний анхгаран халуун сэдхээрэрэ хүмүүсүүдэн гаргаһан эрхмн лэргэн лэчигүүдэйгээр эрхлэхэ эхэ баатаршалганууды байсалхангайгаар тэмдэглэн абжа шаашхын эхэ мийлгэтуудынь шэртэн хүлээн хаража б-й юм. «Бузар булай дайсаные бүгтэнь бутэ сохино хүртэр өөһдөгөө хүсэн бүгэс сохилтонууды шөө шангадхты, галзуу дайсаные газарта ба агаарта уал бомбоор х-йрагты!» гэжэ советскэ арад мэргэн соколнуудта залма.

Мүнөө Сталинска авиациин үдэр болбол Улаан Армиин амжалтатой довтолгонууды эхэ б-йһан сагта тара. Орёл ба Белгородск эзлэн эрхэ аймахтар эхэ тэмдэгтэй манай авиациин буулта онсо эхэ туха хүргэн байла. Орловско ба Белгородск эгүүдтэ болболн эхэ харын түвхэтэ байдаан.

Манай авиаци Полтава ба Красноград гэдэг түмэрзай уелнуудта довтолбо

Августын 11-эй һүни манай авиаци Полтава гэдэг түмэрзай уелдэ довтолбо болжодо. Дайсанай сэрэгтэй нэгэ олад шөө үнхэрлэн һүниһөө лошо шатажа үргэлжээр гэжэ манай лэчигүүд эрхлэн газарта хүрээлэжэ элрүүлэн хэдэ. Бомбодоологой эсэргэжэ 6 газарта эхэ түмэрзүүд.

Августын 12-ой һүни манай авиаци Полтава гэдэг түмэрзай уелдэ довтолбо болжодо. Дайсанай сэрэгтэй нэгэ олад шөө үнхэрлэн һүниһөө лошо шатажа үргэлжээр гэжэ манай лэчигүүд эрхлэн газарта хүрээлэжэ элрүүлэн хэдэ. Бомбодоологой эсэргэжэ 6 газарта эхэ түмэрзүүд.

Гадеуш Костюшкын нэрэмжэтэ польско дивизии командир Берлин 3. М. гэгшэд генерал-майор гэнэн сэрэгтэй нэрээрэг олгохо тухай

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советдэй тогтоол
ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советдэй тогтоолонд:
Польско патриотуудай союзай зууртлаһанай ба Гадеуш Костюшкын нэрээрэгтэ польско дивизию байгуулгын ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советдэй үүрүүлжэ И. СТАЛИН, СССР-эй Совнаркомой хэрэгүүдэ эрхилгшэ Я. ЧАДАЕВ.

2.492 немецкэ самолёды бутэ сохино унагаһан ябадал болбол манай авиациин хүсэнай улам бүри ургама байһанай бодто гэршэн боломо үгэнэ. Советскэ Инфрмбюрогой үдэр бүрин Ипатриана мэдээлэ соо Сталинска авиациин хойно-хойноһоо туйлажа байгаа амжалтанууды тодор харагдана. Энэ амжалтанууды эсргэжэ хэжэ хэжэ хэжэ советскэ туйлэ хүдэлмэрилгшэд Улаан Армида ба агаарай сэрэгтэй флотой туйлаха ябадалга улам эхэ болжог.

Бүхы советскэ арадай жэгүүртэ мэргэн хүбүүдтэй дунда бушуу хурдан бурт-монголшууд мүнэ лэ баатар эригтэйгээр тэмсэлдэнэ. Манай республикын ажайлабэрин хүдэлмэрилгшэд, колхознигууд ба интеллигенци болбол хүдэлжэ байһан лэ газартаа хүсэтэ самолёдой күнхитэн хурдан мийдэгтэ карахдаа гарайн шэрүүн зангиран шэнги болжо амжалтатой бүтэсэнүүдэ али али талаарын арбидан үргэдхэдэ байха юм. Мүнөө манай ийлохон тархалан дээрэ хүдөө-ажалхан эгэн эхэ ба харуусалгатай хүдэлмэри хата дунда лбуулагдана байна. Тэдэ мүнөөдэр Сталинска авиациин үдэрэ угтахдаа амжалтатой эршэн улам шангадхха, Улаан Армидаа туйлаха ябадалга улам эхэдхэхэ үзэ оролоно.

Манай амжалта болбол өөһдөгөө мүнөөдэр байгуулма агаарай-сэрэгтэй флотой мэдэглэн «Социалистическэ Бурят-Монгол» үзэжэ авиациин хүсэтэ самолётууд немецко-фашистка кара болтууды бүхэн сохино б-йһангайгаар үдэр бүхэндэ шэртэн хаража байдаг. Энэ сохилтонууд эсэргэжэ илхтэй түлөө-шөө шанга болгоной гэжэ эрхлэн байма, манай амжалта агүү-эхэ Сталинэй амаршалгы үчэн хэрэгүүдээр харуулан амжалтатой бүтэсэн арбидхадгашангай болбо.

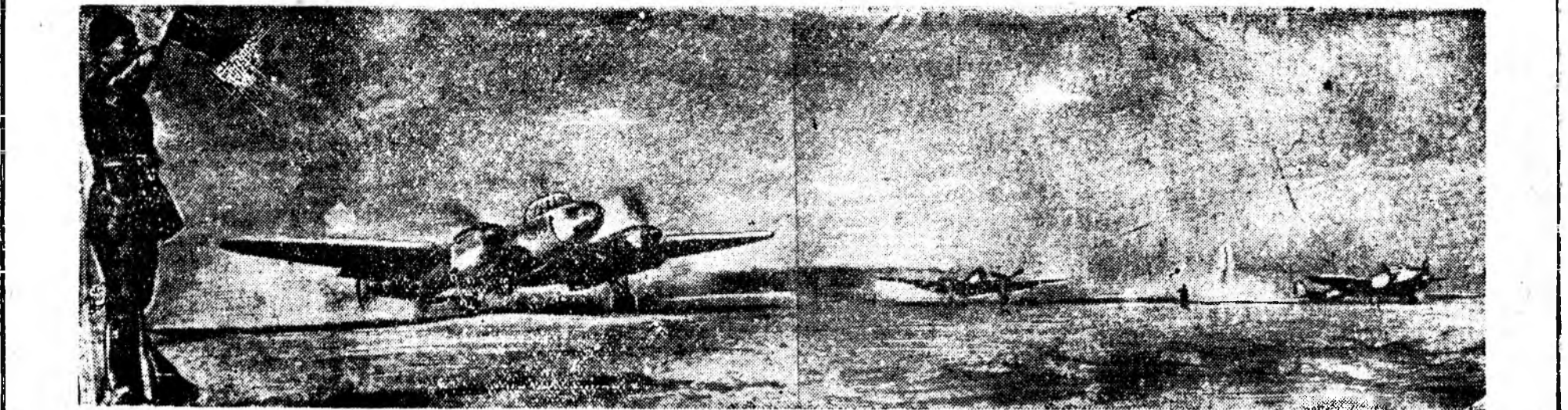
Тингэжэ мүнөө Ютлэриин ура тэхи социалистическэ мэршөө үргэн дайсалтатгайгээр дэлгэрүүлжэ үбхэ-тэйлэйн хүдэлмэринүүд дээрэ дэлхэй эхэ амжалтанууды туйлхын түлөө үбгэн дэлүүтэй, үдэр бүхүнгүй худэлмэриһэн байна.

Алдарта Сталинска авиацидаа шөө һайнаар, шөө эхэр туйлаһан! Манай авиациин дайшалгы күсэн шадылы үдэрэ үдэрэ бүхэнүудэ! Сталинска авиациин алдарта һайндэр мандаха болтогой!

Красноград гэдэг түмэрзай уелдэ дайснай сэрэгтэй ашелонудтай дунда болболнуудай тэһэрэлтэ ажагалда. Нэгэ ашелоние болболн сэхэ тухадан дээрлөө аймахтарай хүсэтэ тэһэрэлтэ болоо. Энэ тэһэрэлгын һүндэр түмэрзай уелдэ бүхы тэһэрэлтэ дээрэ түмэрзай гараба.

Манай самолётууд буттадаа базадаа бусажа эрхлэн байна. Красноград гэдэг түмэрзай уелдэ дайснай сэрэгтэй ашелонудтай дунда болболнуудай тэһэрэлтэ ажагалда. Нэгэ ашелоние болболн сэхэ тухадан дээрлөө аймахтарай хүсэтэ тэһэрэлтэ болоо. Энэ тэһэрэлгын һүндэр түмэрзай уелдэ бүхы тэһэрэлтэ дээрэ түмэрзай гараба.

* МУНӨӨДЭР - АВИАЦИИН ҮДЭР *

Советскэ бомбардировщицууд полевой аэродромһоо нидэхэээ байна. В. Тарасевичын фото (ТАСС-эй фотохронико).

Советскэ Информбюрооо

Августын 12-ой оперативна мэдээсэл

Августын 12-ой туршада манай сэрэгүүд БРЯНСКА зүгтэ довтолгоо хүжөөжэ ябадалаа үргэлжэлүүлжэ, 10-һаа 12 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа 100 гаран һуурин газары, тэрэ тоодо ДМИТРОВСК-ОРЛОВСКИЙ городы, ТЕРЕБИЛОВО (Карачевнаа хойшоо 10 километр), НОВАЯ ДЕРЕВНЯ, СУМАРКОВО, (Карачевнаа зүүлжэ 7 километр), ВЕЛЪЯМИНОВО, ГЛИНКИ, МОЛОДОВОЕ, РОББЕ, ТИТОВО, ДОБКИ, ВЕЛОЧЬ, ВАЛДЫШ гэдэг томо һуурин газарууде ба ОДРИНСКАЯ гэдэг түмэрзай станцие эзэлб.

ХАРЬКОВСКА зүгтэ манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ ба контратакатууде дабан, довтолгоо үргэлжэлүүлжэ зуураа 20 гаран һуурин газары, тэрэ тоодо ЧТУЕВ городы, КОТЕЛЬВА гэдэг районно центры ба КОЛОНТАЕВ, ЛЮБОВКА, МАЛАЯ РОГОЗЯНКА, ЦИРКУНЫ (харьковнаа зүүн-хойшоо 8 километр), ЗАРОЖНОЕ, КАМЕННАЯ ЯРУГА гэдэг томо һуурин газарууде эзэлб.

Бусад фронтнууд дээрэ манай сэрэгүүд дайшалгы тагнуул ба дайсанай артиллерийско-миномётно буудалдаа хэб.

Августын 13-ай туршада бүхы фронтнууд дээрэ манай сэрэгүүд 56 немецкэ танк гэмтэһэн ба угы хэһэн байна. Агаарай байлдаануудта ба зенитэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 48 самолёт унагагдда.

Брянска зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгоо үргэлжэлүүлжэ.

Карачевнаа зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгоо үргэлжэлүүлжэ. Манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ нуга даража, 10-һаа 12 километр хүртэр урагшаа дабшаа ба 70 гаран газары эзэлэн байна. Тэдэ һуурин газаруудай түлөө болоһон байдаануудта немецүүд 1.800 солдат ба офицерэ алуулжа гэгтэ. Дайсанай 16 эхэ буу, 87 пулемёт ба бусад сэрэг хэрэгсэл угы хэблэб. Эхлэжэ трофей буулан абтажа, хүнүүд плендэ абта.

Кроково баруугаар советскэ сэрэгүүд урагшаа дабшаа, 40 гаран һуурин газары эзэлб. Кроково баруугаар гвардийн полковник Ушаков ба полковник Орловтэй частинуудай боовүүд Дмитровск-Орловский городой ура заханда сумар ороо. Ушакын үсэгшанга байдаанууд болоһон байна. Немцүүд городы эхэр бүхжүүлжэдэ пунт болгоһон байха юм. Мүнөөдэр үгдөөгүүр артэ манай боовүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ нуга даража, Дмитровск-Орловский городы бүри мүнэн эзэлб. Городой түлөө болоһон байдаануудта советскэ частинууд дайсанай 2.000 гаран солдат ба офицерэ худалдан байна. Хүсэжэш мэлэһэн ёһоор, немецүүд 12 танк, 16 эхэ буу, 23 миномёт, 200 шахуу пулемёт, 1.500 гаран винтовко, домо хэрэгсэлүүдтэй эхлээд, 8 радиостанци ба бусад трофей буулан абта.

Харьковска зүгтэ советскэ сэрэгүүд амжалтатой довтолгоо үргэлжэлүүлжэ.

Харьковнаа баруун-хойтуур ба баруугаар манай сэрэгүүд урагшаа дабшаа зуураа дайсанай хатуу шанга контратакатууды сүхарса сохилбо ба тэһэрлэ эхэ гэгтэжэ оруулан байна. Немцэ командван болбол ижегерне подразделенияүүды. Харьковта ба Полтавнаа байһан артиллерийскэ, танкова ба техникэ «түрүүдүүдтэй» коневүүды байлдаана оруула. Наян Гарькинаа эрхлэн маршова батальонуд байлдаана ороно. Манай сэрэгүүд довтолгоо хүжөөжэ, эдэн һуурин газарууды, тэрэ тоодо Котельва гэдэг районно центры эзэлб. Н-скэ гвардейскэ соединени 2 үдэр соо болоһон байдаануудта 36 танк ба 3.000 шахуу немецкэ солдат ба офицерүүды угы хэб. 450 хүн плендэ абтаба. домо хэрэгсэлүүдтэй ба эдэ хоолой зүйлэй 100 автомашина буулан абта. Манай нэгэ част немецүүд 17 бутан танк олон автомашина ба сэрэгтэй бусад эбсэр хэрэгсэл буулан абһан байна.

Харьковнаа зүүн-хойтуур ба зүүн-урагуур манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ нуга даража, хэһэн һуурин газарууды, тэрэ тоодо Харьковнаа 8 километртэ байһан Циркуны гэдэг томо һуурин газары эзэлб. Н-скэ соединенин боовүүд үсэгшанга байдаануудай һүндэр Чугуев городы эзэлб. Дайсан болбол городоо мангадал, манай частинуудтэй солдат доро суһарин тунгилжэ ябана. Нэгэ участка дээрэ амх гурмичүүд суһарин тунгилжэ ябана.

Харьковнаа зүүн-хойтуур ба зүүн-урагуур манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ нуга даража, хэһэн һуурин газарууды, тэрэ тоодо Харьковнаа 8 километртэ байһан Циркуны гэдэг томо һуурин газары эзэлб. Н-скэ соединенин боовүүд үсэгшанга байдаануудай һүндэр Чугуев городы эзэлб. Дайсан болбол городоо мангадал, манай частинуудтэй солдат доро суһарин тунгилжэ ябана. Нэгэ участка дээрэ амх гурмичүүд суһарин тунгилжэ ябана.

Августын 13-ай оперативна мэдээсэл

Наян Спасс-Деменск городоо баруун-хойтуур ба зүүн-урагуур байһан манай сэрэгүүд немецко-фашистка сэрэгүүдтэ эсэргүү довтолгоо ороо. Довтолго болбол хоёр зүг тэһэн шөглэн эхлэһэн байна габал: Спасс-Деменск баруун-хойтуурхи оршонһоо—урда зүг тэһэн ба Спасс-Деменск зүүн-урагуурхи оршонһоо—баруун-хойто зүг тэһэн хэдһэн байна.

Спасс-Деменск баруун-хойтуурхи оршонһоо довтолһон манай сэрэгүүд дайсанай эхэр бүхжүүлжэдэ хамгаалгы фронтны ута уруу 35 километртэ сүжэ сохино, немецүүдтэй үсэгшанга эсэргүүсэлтэ нуга даража 20 километр урагша дабшаба.

Спасс-Деменск зүүн-урагуурхи оршонһоо довтолһон манай сэрэгүүд дайсанай эхэр бүхжүүлжэдэ хамгаалгы фронтны ута уруу 15 километртэ сүжэ сохино, 17 километр урагша дабшаба.

Гурбан үдэр соо болоһон аймахтар шанга байдаануудта манай сэрэгүүд 100 гаран һуурин газары, тэрэ тоодо СПАС-ДЕМЕНСК городы, КУЗЕМКА, БАХМУТОВО, БЕЛЬНЯ, ДУБРОВО, ОБОЛОНКА гэдэг томо һуурин газарууды, ЗАНЮЗНАЯ гэдэг түмэрзай уеловой станцие ба ПАВЛИНОВО, ГРИВКА, ЧИПЛЕЕВО, БОРЕЦ, ШАЙКОВКА гэдэг түмэрзай станцинууды эзэлб.

БРЯНСКА зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгоо үргэлжэлүүлжэ 60 гаран һуурин газары, тэрэ тоодо ШАБЛЫКИНО гэдэг районно центры ба АКСИНИНО (Карачевнаа зүүлжэ 6 километр), НАТАЛЬИНО, НАВЛИ, ВОРОНЦОВО, ГЕРАСИМОВО, КУЧЕРЯЕВКА гэдэг томо һуурин газарууды эзэлб.

ХАРЬКОВСКА зүгтэ манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ ба контратакатууды нуга даража, довтолгоо үргэлжэлүүлжэ 6 һаа 12 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа 30 гаран һуурин газары, тэрэ тоодо ДЕРГАЧИ гэдэг районно центры ба ЧЕРКАСКОЕ ЛОЗОВОЕ, БОЛЬШАЯ ДАНИЛОВКА (Харьковнаа зүүн-хойшоо 1,5 километр), РОГАНЬ, НОВО-ПОКРОВСКОЕ гэдэг томо һуурин газарууды мүн тэрэһэн ДЕРГАЧИ, ЛОСЕВО, РОГАНЬ, МОХНАЧ гэдэг түмэрзай станцинууды эзэлб.

Бусад фронтнууд дээрэ манай сэрэгүүд дайшалгы тагнуул ба дайсанай артиллерийско-миномётно буудалдаа хэб.

Августын 12-ой туршада манай сэрэгүүд бүхы фронтнууд дээрэ 16 немецкэ танк гэмтэһэн ба угы хэһэн байна. Агаарай байлдаануудта ба зенитэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 73 самолёт унагагдда.

Брянска зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгоо үргэлжэлүүлжэ.

Манай сэрэгүүд урагшаа дабшаа зуураа Карачев городо довтолоо. Дайсан эсэргүүсэлтэ үзүлжэһэн һаа, советскэ агаар сэрэгүүд, танкстнууд, артиллеристүүд ба лэчигүүдтэй сохилтонууд доро тшөг тугуурингаа пунтатууды хойно-хойноһоо орхоо баатай болоо. Үдэр соо болоһон байдаануудта 20 гаран һуурин газар, тэрэ тоодо Шаблякино гэдэг районно центр (Карачевнаа зүүн-хойно) эзэлгэдэ. Тэдэ һуурин газаруудай түлөө болоһон байдаануудта 2.000 шахуу немецкэ солдат ба офицер, 10 танк ба 18 эхэ буу угы хэблэб. Дайсанай 25 танк, 13 эхэ буу, 8 миномёт, 25 пулемёт, сэрэгтэй алдб ашалануудтай 150 автомашина ба возкопонууд буулан абтаа. Хүнүүд плендэ абтаба. Дайсан аймахтар эхэ гэгтэһэн ороно. 8-дахы немецкэ танкова дивизии 28-дахы мотополк байдаануудай ведэ хэһэн дахин немцэтэ хүсэвчүды абаһашы һаа, мүнөө 300 шахуу хүнэй тоотой нэгэ батальон болохой гэжэ плендэ абһан хүнүүд мэдээһэнэ. 25-дахы немецкэ моторизован дивизии 35-дахы полкһоо плендэ абһан немецкэ солдадууд мүн тэрэһэн баталан хэдэн. Тэдэһэй хэдлэһэн ёһоор, полк соонь арайхан 120 солдат ба офицер үлэһэн болоо.

Манай сэрэгүүд Дмитровск—Орловский городы эзэлб, довтолгоо үргэлжэлүүлжэ ба 40 гаран һуурин газары эзэлэн байна. Н-скэ соединенин дайсаные баруун зүг тэһэн намнаха зуураа 1.600 гитлеровцүүд угы хэблэ, 4 немецкэ танк 16 эхэ буу, 230 пулемёт, 19 миномёт, 800 автомат ба винтовко, домо хэрэгсэлүүдтэй хэһэн олад буулан абта.

Нэгэ һуурин газарай оршондо манай боовүүд болбол баруун зүг тэһэн немецүүдтэй хүсөөр туула яһанан 100 шахуу советскэ гражданинууды сүлөөлб.

Харьковска зүгтэ манай сэрэгүүд амжалтатой довтолгоо үргэлжэлүүлжэ.

Харьковнаа баруун-хойтуур ба баруугаар манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтэ нуга даража, хэһэн һуурин газарууды, тэрэ тоодо Харьковнаа 8 километртэ байһан Циркуны гэдэг томо һуурин газары эзэлб. Н-скэ соединенин боовүүд үсэгшанга байдаануудай һүндэр Чугуев городы эзэлб. Дайсан болбол городоо мангадал, манай частинуудтэй солдат доро суһарин тунгилжэ ябана. Нэгэ участка дээрэ амх гурмичүүд суһарин тунгилжэ ябана.

ХРОНИКО

СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ Гусев Фёдор Тарасовичыне кандидат СССР-эй посланигтай тушаалдаа сүлөөлжэ, Великобританида буура СССР-эй онсо ба буура эрхтэ посол болгон томилбо.

Москва, Кремль.
1943 оной августын 10.

Сэрээгй ургасые сэрээгй гуримаар хуряя!

Богонихон болзор соо, хайн шанартайгаар ба гээлтэгүйгөөр...

ТОРИНХИДОЙ ШАХААН ТАНГАРИГ

ЗЭДЭ, августын 14. (Телефоноор абтаба). «Би баатар Улаан Армингээ амжалтаа харюу болгов комбайнуараа 400 гектартай тариа хадаха», — гэж Торин МТС-эй комбайнер нүхэр В. Подотов гэше Чкаловска областийн комбайнерууд ба трактористуудай хандалтай тавилсаад байхдаа тангариглан мэдүүлэн байна. Энэ «Коммунар» гэдэг комбайнын норма 150 гектар юм. Комбайнын завьдари байн шартай гэж готорфон байна.

Баяхан Эхэ ороноо хамгаалгын дайнтай фронт дээрээ ерлөн В. Соприкин гэше энэ жилд МТС-т трактористаар хүдэлмэрилэн Тийгэхэ зуураа «СТЗ-НАТИ» трактораараа 800 гектарга хадажа, мүн дэ ехотгөр горючиг алмайан байха юм. Энэ нүхэр хадаа хуушанай специалист, республикын солото трактористуудай нэгэн юм. Нүхэр Соприкин болбол ажаадаа ороодосотой дээрлөө маржлантай бэрхшье хүн мүн. Мүнөө тархагураалаа комбайнераар хүдэлмэрилхэн. Фронтин байдалые бээрэн байн мэдээ тулада мүн тидышье ажаадаа зуураа ажалай багтаршлагын жэшоо харуула.

— Би «Коммунараараа» 800 га хуртар хадаха, машинауудта баталнайданао, — гэж нүхэр Соприкин шашаа тангаригаа үгэбэ.

Эдэ комбайнерууд «талын хорьол» таряаландаа табигаар болон болохой.

Г. Цыденов.

Залуу комбайнерка бэлэн

Хонголын машинно-тракторна станциин залуу комбайнерка Ирина Янкова гэше өөрынгөө комбайны хаша саг соонь 1948 оны ванбарилжа дүүргээн юм. Комбайнуудые шалган тушаала өбгата комисси болбол тэрэнэй комбайны байн шартайгаар забаварилдага гэж сөгөлгө үгэбэ.

Мүнөө Ирина Янковагай комбайн тавалагдан үгшөөн таряалагшигтаа үгшөөн дээр тарайхай. Нүхэр Янкова өөрынгөө комбайнуаар 300 гектарнаа дошоо башые хуриаха гэжэ үгэбэ абаба.

Б. Дармаев.

Овощь тушаалгаа эгзэн түрүүн дүүргэбэ

ПЕТРОПАВЛОВНА, августын 10. (Телефоноор абтаба). Энэ жилд Гө гэтын сомоной Лениной нэрэмжэтэ колхозой огород дээр өлбөг дөбөг овощь хартаабха ургаба. Энэ өгтөл гүрөндөө овощь тушаалгы аймаг дотороо эгзэн түрүүн дүүргэжэ мүнөө бусад колхозуудта тушаалажа үзүүлжэ байна.

А. Костеев.

(«Б.М. Унөпэй» корреспондент).

Шэнэ таряа—гүрөндөө

Сталиной нэрэмжэтэ колхозой хэдэн төгшэ моритой ашаан ээлэ татан хойно хойноон хубаржа ябана. Колхознууд ашаан хаа тон богонихон саг соо гүрэнзгөө урда уялгаа сум гүйсдөхжэ, дийлдэжэ байн байсаные дабхар нэрбэхим түлөө таряалан дээрээ хамаг эршэ хүсээг зангидаба. Прибайкальска аймагай Сталиной нэрэмжэтэ колхозой туруушын сохилгын 30 центнер шэлэмэл үрэн гүрэндэ тушаагдаба.

Зайрайн аймагай Калинин нэрэмжэтэ колхоз августын 13-да 10 ашаа шэнэ таряа гүрөндөө тушаагаа.

„Горючингаа 10 процентые арбилхаб“

КАБАНСКОЕ, августын 12. (Телефоноор абтаба). Тимлюйск ба Кабанскын машинно-тракторна станцинуудай комбайнерууд, штурвалышгүүд ба трактористууд сэрээгй вельн ургаса хуришагдаа шол дээрэ гарахынтаа урдатэ Бүхэсоюзна социалистическэ мурьсоодэ ороосожо, шөнө уялангуудые абайан байна.

Кабанскын МТС-эй комбайнер нүхэр Гысенев гэше сезон соогоо 350 гектаргай тариа хуришаа зуураа горючингаа 10 процентые арбилхаб гэжэн үгэбэ абаба.

Шэнэ тэмсэлэй түрүүшын үдэр

Тариа талхан хүсэд эдөөшжэ, үдэр ажал үгшөөн улам өхө болго. Мүнөө илгута бүхэннэ ашагтайгаар хэрэглэжэ хэрэгтэй.

Ново-Брянска сельсоветэй Тельманей нэрэмжэтэ колхозой шол дээр урда урданайхнаа элбөг тарьяан ургаба. Тэрнине хуришага хөөр жатга, 18 хажуураад ба халууршаг ороондой. Мүнөө тэглөнөр түрүүшын 50 гектар хадаба.

Манай алдарт Улаан Арминг түүхэтэ өхэ дабталтануудые хэжэ байн ябадаа хадаа колхознигуудай урга зоригые айтайтар эгзэн үгэбэ. Мүнөө колхозник бүхэн харата дайсанай үлээнэй салгы ойротуулхын тулада шөнө эрхлөөнөө хүсэжэ, монсоторше таряа гэжэ шургалга хуришага хэчэн тулада тэмсэжэ байна. Тэглөнөр хуришагын кампанье 12 хоногой тушаа соо сум дүүргэхэ гэжэн дайшагхи зорилгө урдаа тавибэ. Тийгэхэ энэ үдэр хадаа төрө тон харюусагатай ба өхэ зорилгы бөөлүүлжэ бушуу шанта тэмсэлэй эхин үдэршын мүн гэжэ соносогдоню.

Н. Метлюев.

Зайрайн АЗО-гой главно агроном.

Мүнөөдэр—авиацин үдэр

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ.

Манай авиацин шэн габьяата лётчигууд дайсанай түмэгшамай узулгууд ба аэродромуудые бомбодожо, тэрэнэй амиды хүсэн ба техникые хяа бута сохино.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Холын бомбардировочной авиацин лётчигууд нийдэлгэ хэһэнзгээ нүүлээр аэродромдоо буцаа ябана.

Д. Черновой фото (ТАСС-эй фотокрифик).

ДАХИН ДАХИН ШАЛГАНАД

МУХАРШЕВЕР, августын 14. (Телефоноор абтаба). Аймагай колхозуудай таряалан энэ жылд эрхим шайнаар ургаа. Олоншот колхозуудай тарьяан эдөөшжэ, хэжэ хэдэн колхозууд түрвэргэйн халдартга орожо захалаа. Изагажа Хонголын МТС-эй комбайнерууд, штурвалышгүүд ба трактористууд таряалуралтаа орошор бэлэн болохоно дахин дахин шалган үзөнэд. Ургаса хуришагдаа бэлэн болохоно шалгага правительствоней комисси хүдэлмээр дүүргэ. Тэглөнөр комиссин захайн дутуу дунда зүйлнүүдые абууд усалдана.

Тус МТС-эй бүхи комбайнерууд, штурвалышгүүд ба трактористууд ургаса хуришага тухай ВЛП(б)-той ЦБ-той ба СССР-эй Совнаркомой тогтоотой тавилсаан ба Бүхэсоюзна социалистическэ мурьсоодэ ороосожо, комбайнаар ажалай өнөр бүтээсэ туйлахэ гэжэн үгэбэ абаба.

СССР-эй Верховно Советай депутат комбайнер нүхэр Варфоломеев ингэжэ хэлүүлжэ: «Миний комбайн таряа хуришагдаа бэлэн болго. «Коммунар» гэжэ комбайнаар 500 гектарнаа дошоо бэлтэ хуришага, горючингааа 10 процентые дошоо башые алмахаб».

Тэрэнэй комбайнер Эрдышев сезон соогоо 400 гектарнаа дошоо башые хуришага гэжэн үгэбэ абаба.

Харюусалгагүйгөө хуулар амнаг

Сэлэнгийн аймагай тариа талхан нэгэ жылд эдөөшжэ болоо юм. Энэ аймагай 12 колхозуудын түрвэргэйн хуришага өхилжэ.

Тухайн хажуугаар таряанайгаа хуришагдаа үшөө бэлэн болохоно колхозо юм.

Абаад үзэхэдэ Сэлэнгийн сомсоной Калинин нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлшнээр нүхэр Самбу Гэргөөв) таряанайгаа хуришагдаа болоод байхада зохио бэлтэхүйлэй, хүтэлбэрлэлшөөнөөнөндө баадам амангай, амгалан ношоржо байна.

Тариа талжаа монсоторше орошоо гээтэй хоролтөгшөөр, шамдагай түрөөг хуришага гүрөнэй урдах уялгаа шадаа баа охорхон саг соо сум тушаала гэше немөцкэ шурбата дээршэны вй бутара сохино ябалалыс улам хүтэ болгохо юм гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Гэбшье самбуу Гэргөөв шэнги хүнүүд өрөө гэдэхэ садхалан ябаллаа ние өхө хэрэгтэ хамархаха болондоо заншалтай. Хэрбээ нүхэр Гэргөөв энэ ябуулгаа вабахые хүсөөдөггүй байгаа баань хуулар вабуулжа колхозой таряа саг соонь шанар байтайгаар хуришага хэрэгтэй.

Б. Байроо.

ТАСС-эй мэдээсэл

Квебек (Канада) городто болохо Рузвельт Черчилль хөөрой өбдөөсөн дээр советскэ правительствын тошгой байлсаагар хараалагдан юм гэжэ «Волгурия» гэдэг американа радио-станций барилгалтаа англиска Рейтер агентствэ мэдээсэн.

Тай атташе амгалан харашыг эрхтэйгөөр байлсага юм гэжэн мэдээсэл тунхаглаа.

ТАСС-эй мэдээл байн барилга мэдэнэй өшөөр, энэ мэдээсэлнүүд өндүрэгтэй болохоон байна. Советскэ правительство болбол тус өбдөөндө уригдла гүй, юуб гэхэдэ энэ конференциин уриан рузвельт болохо өбдөөсөн дээр советскэ правительствын ямар нэгэ түрөөлшнэ байлгалсаагар хараалагч хараанашыгчүй.

ХИЛЫН САНАА

Италидахи байдал

ЛОНДОН, августын 12. (ТАСС). Италика засагууд сэрээгй шургалга праприетнууд дээр хүдэлмэри халдатуй бүхи гражданинуудые Миланагаа нүүлтэхэ тухай приказ гаргаа гэжэ Рейтер агентствэ дамжуулаа.

Риччи гэше өөрынгөө тушаалыс дүүргэжэ эхилхытэ дашараада корольдо ба шэнэ засагта үнэшье шударгуугаа харуудатуй «Итөө гартгад өтөгөөдүүд» хамгаалаа, арадай демонстрацинууда эрх шалга наад өхө эрхлэтэйгээр префектнуудтэ (сэрээгй тушаалтанда) хандаба.

ЖЕНЕВА, августын 13. (ТАСС). Римбээ дамжууланай өшөөр, италянска дотоодо хэрэгүүдэй шөнө министр

Сицили арал дээрхи дайнай ябуулганууд

ЛОНДОН, августын 12. (ТАСС). Хуулигаар мэдээсэгдэнэй өшөөр, союзнигуудай сэрээгй фронтын бүхи охотрювүүд уригшаа дабшаа ябадала үргэлжэвүүдээр. Эршадарта дайса болбол арьбарна байлгануудые хөө. Броттөөс хойгуур дайсанай сэрэгүүд хатуу шанта эсэрүүсалтэ хэнэ. Тус пунктда 8-дахь арми болбол 7-дхь американа армитэй нягта харил

саатайгаар добтологоо хэжэ байха юм. Хойто зүгтэ союзнигуудай сэрэгүүд Сан-Марко д'Алушино городые эзэлжэ. Бусад частнууд дайсанай позициян тылда харгы дээрэ бүтэжүүдтэ байгуудла.

Августын 9-эй бүхи англиска сэрэгтэй судлагууд Италийн эршадартада 2 пунктые буудла.

Англиска авиаци Нюрнбергдэ довтолбо

ЛОНДОН, августын 12. (ТАСС). Англисын министрствын мэдээсэлэй өшөөр, августын 10-най бүхи англиска бомбардировщикууд Ура-Германин ажалүйлбэрин ба түмэгшамай урга томо центруудай нэгэн болохо Нюри

бергдэ хүсэтэ довтолгоо хэбэ. Горон дээрэ 1500 гаран тоно бомбо хаягдайан байна. Эхэ түнжэрүүд ба тээрлэгүүд болоо. Тэдэ операцинууднаа 16 бомбардировщик баануудтаа бусажэ эрээгүй.

Черчилль Канадада ошобо

ЛОНДОН, августын 11. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжуулань хадаа мүнөөдөр үлгөөгүүр Квебектэ англиска правительствын сэрээгй кабинет ба Канадын сэрээгй комитет хөөрой хамтархан заседани болоо гэжэн хуулига мэдээсэл тавилсагдаа. 3 час шахуу үргэлжэлэн заседани дээр

дайнай проблемэ бүхилөө ба хөөр правительствода түслай интересэй бүхи асуудалнууд хаража үзэгдөлөн байгаа. Баяар хөөрхохи хамтархан заседани болохо ёботой. Тэршэлэн Квебектэ Рузвельтын баяар эрхэ тухай хуулигаар соносогодоо.

Хойто Африкада Вишин тала барилгадай амал-ябуулгы шалган мурдэхэ комисси байгуулагдаба

ЛОНДОН, августын 13. (ТАСС). Алжирнаа Рейтер агентствын дамжууланай өшөөр августын 12-то националь-на свлгөөлгын француска комитет болбол Хойто Африкада байн Вишин тала байлан бүхи хүнүүдтэ ба Германигай «нүхээжэ» политикые амангай хэриглотой комисси томилбо. Тус комисси болбол 1940 оной июньнөө хойшо өөрынгөө ябуулгаар гү, али эвгэ тушаалайгчаа хүсөөр дайсанай

хэмжээ-ябуулгануудта тухайлан, нэгэдмэл нацалуудай ябуулануудта ваад хувиан гү, али францусуудта эсэрүүсалтэ, конституционно эмти зургаануудта эсэрүү тэмсэл хэбэн, Вишин хуулигуудые «барилжа» өөртөө материалые амангай хонжоо хэбэн гү, али хэжэ гэжэ хэбэн олонигтын эмхлүүдтэ бунгадаман чинювигүүдта замэ тохор агуулжэжэлгэдэн даалгагдана.

Болгарска армийн дунда арестнууд болоно

СТАМБУЛ, августын 12. (ТАСС). Болгарска армия дунда антигерманска ба антиправительствена банда бодог нуудай ургабан тухай Болгарска эрхэн удаа мэдээсэн. Драма городой гарнизоной казарманууд ошохо июлины 24-д антифашистка давтокюнууд олдон байгаа. Нэгүүд хэжэ вель ас-төрковнууд олохон солдат ба интер-офицерүүдтэ төршөлэн олдон байна. 5 ахалааша офицер, 40 интер-офицер ба солдатууд, горотской терпозной медицина албанай начальниж Бранитев ба 4 врач арестовалганаа. Кавалаа, Суфлион ба бусад горгуудууд байрлахан болгарска частнуудай дунда

июлины һүүд багта төршөлэн арестнууд болоо.

Мүн хамта болгарска командовани болбол захасгаа абгайан хуушын офицерүүдтэ бутлын эвдөлдөгшөн терпознинууднаа дууджа асарал төлөөрье Болгарска байн частнуудта элгээбө. Германияда бэлтхэлдэ байн залуу офицерүүд эвдэгдэн терпознинуудта элгээгдөө.

Младша командир ба солдагуудай банал болохой хойноосо «ажалган хараха ябадалые шалгахдаа» гэжэ Франкида ба Мавелондод байн частнуудай командованида захирагдаа.

Венгридэ антигерманска демонстрацинууд болоно

СТОБОЛЬИМ, августын 11. (ТАСС). «АФГОНТИНГЕН» газетин мэдээсэлэй өшөөр, Венгрийн хэдэн горгуудууд томо антигерманска демонстрацинууд

болго. Демонстрацинууд хадаа Венгрийн бөөрөмчөө вадэхэ тухай эрилтэ-нүүдтэ табиглан байна.

Гадаадын һонинууд

Гар пулсөйт ба револьверүүдээр эвбөөсөгшөн 40 бельгийскэ патриотууд Льеждо хүтэ байн бүү зөөгшэй томо немөцкэ солдата довтолгоо хэбэ. Бельгийскэ патриотууд телефоноо утаһануудые тавалжа, складай харуушын

даа-наймаанай судна шведскэ терпозне риальня убан соо нэгэ бишнхалшөөцкэ сэрээгй корабликэ буудлаба.

Гү хэжэ, угаа олон винтовко, револьвер ба домо хэрэгсалнуудые автомашинуудта төөгөд хоргодоо.

Харюусалгата редактор Ц. ГАЛСАНОВ.

Канадын верфнүүд дээр мүнөө 4.000 бишнхал корабль бүтээгдэхэ байна. Дайнай жэлүүдтэ Канадада бүхи дээрэ миллион халга тоно ула түрхэ хэмжээтэй худалдаа-наймаанай суданууд бүтээгдэн байха юм.

Мүнөөдөр кинотеатруудта «ПРОГРЕСС»

Хуушан Чикагада
(В старом Чикаго)

ЭРДЭМ

Райкомой секретарь
Севануудын 4, 6, 8, 10 часта.
Кассань—2 часаа.

Августын 6-да квелинговскэ худал-

Овощно культурануудай үрэнэй болбосоролгысэ найжаруулха

Бүхи хүдөө-ажалын культурануудай үндэр ургаса абаа ябадалыс хангата гол нүхээсэл болбол үндэр агротехническэ хэмжээгээр үрүүдлэн байн шартай сортолой үрэнэй материал болохо юм.

Кабанскын Сэлэнгийн ба бусад аймагтаудай олонхи колхозуудай жэлдөө жэлдэ овошин талгаар муу ургаса аба даг, өхөн хуришагдаа гектарнаа оройдоо 50 центнер хуришага шарышын шалган шэнжлээд үзэхэдэ, ние муу ургаса абадаг гол шалтагааншын түрүүшын эелжээд үндэр шанарай үрэнэй материал ургуулахын талгаар, мүн овошин байнаар харуулахын талгаар колхозуудта хүдэлмэриле эвбөөр эмилд хэлтгүү байн ябадаг болоо.

Жэншэлхэдэ, Зайрайн аймагай Орджоникидын нэрэмжэтэ колхоздо үрэнэдэ зороолжа тарийан юмэнүүдүн хүдөө-ажалын эдбөг хоролоттой тэмсэ хэлтгүү байн дээршөөн барандаа үлгөөшэн байна. Энэ капуста ба бусад зарим культуранууд жэлдөө жэлдэ нэгэ гавартаа 4 жэл шахуу үрэлжэ тарихдахаа гадна огородонь гавар намартаа халхалагдаггүй байна.

Энэ жилдэ Зайрайн, Кабанскын аймагуудай олон колхозуудта овошин үргаса мүн ага, хахад тарьяан шүүбэ шажэ амилдаг хорхойдо элдгээжэ үгшэ хэлгээ.

Мүнөө хүртэр хэдэн олон хүнүүд зарим маржланташысэ Бурят-Монголой газар ороной эрхэ байн овошин үрбэ уруулуудта тавамгай юм гэжэ бодогот байха юм. Тээд Бурят-Монгол болбол өлбөөд овошин үрбэтэй байжа шалга гэжэ нэгэ овощь ба үрбэ болбороруудта манай хэдэн түрүүшүүд гэршлэн тордоруудан байна.

Н. САМАРКИНА—БМАССР-эй Наркомземей плодоовощно Управлениин ахалагши агроном

Бичурин аймагай Ворошиловка нэрэмжэтэ колхозой семенивод Метка Воелиной гэше 1,9 га газарнаа ургахынгаа талгаар шаран байтай 13,6 центнер морковнын үрэнэй ургаса хуришага.

«1948 оной ургаса хуришага ба хүдөө-ажалын продуктуудай бэлтхэг тухай» гаргаан СОР Слюзаой Совнарком ба ВЛП(б)-тай ЦБ-тай тогтоолой өшөөр ба «үрбэ болбороруудай үрбэ» хуришага 1943 ондо үрэнэй овощно культура ба тэмсэлэй корнеллоуудые болбороруулха твчб тухай» БМАССР-эй Совнаркомой 1943 оной майн 5-ай тогтоолой өшөөр, овошин тарилгатай аад, үрбэ болбороруудай бүхи колхозууд 1943 онойтоо тарилгысэ өвдөншөө үрбөөр хантаха ба хуришагын һүүдээр 1944 оной хабар тарихын тулада эхэ үндөөнүүдые хаха саг соонь байгуулаа улдгаатай.

Эдэ тогтоолнуудые гүй элэхын тулаа манай республикын олон колхозууд дайнай са-ай янзар оролдого гаргажа байна. Жэншэлхэдэ, Бичурин аймагай Ворошиловкай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлшнээр нүхэр Коробейков) 2 жэлэй культурын үрбэ тариаланшын байн байдагтай байна. Тэдэ тарилгань капустаин, морковнин, свеклын ба редискин ургаса байтай үрбэ үгшөөр байна. Талаагадан үрэнэй урдуудууд дээрэ агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд хэлгэнэ. Тарбагатай аймагай Сталиной нэрэмжэтэ колхоздо овощь болбороруулха бригада би болго. Энэ бригада болбол огородые харуулахын

талгаар бүхи агротехнэ-ябуулгануудые үйлдэжэ. Бүхи эвнэй овощь ба үрэнэй талгаар байн ажагтануудые туйлаба.

Гэбшье, республикын олонхи колхозуудта овошин культурын үрэнэй байдал болбол муугаар табигданай. Закамская аймагай колхозуудые абаад үзэхэдэ, үрэнэй зороолжан тарилга отго хэлтгүү, ние жэлэй культуранышье үрэнэй урдуудые тавилаагчүй. Иимэ байдал болбол мүн Кабанскын аймагай «Красноармеец» ба Зайрайн аймагай Лениной нэрэмжэтэ колхозуудта би.

Тус хэмжээ-ябуулгануудые мүн хэрэлсэн родотгүй колхозуудай түрүүлшнээр байдаг юм. Жэншэлхэдэ, Бичурин аймагай Орджоникидын нэрэмжэтэ ба Кабанскын аймагай «ОрЛБА» колхозуудай түрүүлшнээр үрэнэй урдуудта хүнүүдтэ ба транспорт тавалан табиганүүд.

Парти ба правительство болбол 1944 оной тарилгысэ түсөөн өвөөншөө үрбөөр хантахыс колхозууд, совхозууд ба хамгабарийн ажалнуудые уялгаага.

Нагышэ үдэр улашаруулангүйгөөр колхозуудай түрүүлшнээр овощь болбороруулха бригадын бригадонууд үрбэ ургуулха, үрэнэй урдуудые тавилаха, хөөр жэлэй культурын үрбэ үлгөөдө халхалха овоштаряалишн бэлтхэхэ хүдэлмэринүүдтэ гүүвэд дайсаарын дээрүүүдтэ ёботой.

Огородые харуулахын талгаар үлгэн саг соогоо үрэнэй түмчэ, үлгэхэ газарышн бамбайлгата, хог буртагуутай тэмсэхэ ябадалнуудые үндэргэдэгэ гадаа, мүүв хадаа найшыншөө таряа-ру, али пасыковани хэтэ хэрэгтэй. Бурят-Монголой эрхэ байдалга пасы-